

2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

DOI:

УДК 341

Анжеліка Баран,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права
та міграційної політики

Західноукраїнського національного
університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2134-1325>

«ПРАВО НА ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ»: ГЕНЕЗА, СУТНІСТЬ ТА ЗАСТОСУВАННЯ У РІШЕННЯХ ЄСПЛ

Розглянуто трансформацію тлумачення терміна «приватне життя», його особливості та сутність. Особливу увагу приділено узагальненню та систематизації поняття «приватне життя» у рішеннях Європейського суду з прав людини. Означено пріоритетність застосування прецедентної практики ЄСПЛ в національному судочинстві.

Ключові слова: права людини, право на приватне життя, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейський суд з прав людини.

Бібл.: 12.

Баран А.

«Право частной жизни»: генезис, сущность и применение в решениях ЕСПЧ

Рассмотрена трансформация толкование термина «частная жизнь», его особенности и сущность. Особое внимание уделено обобщению и систематизации понятие «частная жизнь» в решениях Европейского суда по правам человека. Отмечено приоритетность применения прецедентного права ЕСПЧ в национальном судопроизводстве.

Ключевые слова: права человека, право на неприкосновенность частной жизни, Конвенция о защите прав человека и основных свобод, Европейский суд по правам человека.

© Анжеліка Баран, 2020

Baran A.**Right to privacy: genesis, essence and application in ECHR decisions**

The transformation of the interpretation of the term «private life», its features and essence is considered. The study of the ideas of Plato, Aristotle, Sophists, Roman jurists allowed to substantiate the idea that ancient society created certain preconditions for the formation of private life. The development of the idea of the need to consider a set of information about an individual as an object of legal protection, laid the American legal scholars. The development of this idea is reflected in the concept of the right to privacy.

The basic document enshrining the right to privacy in the constitutions adopted in the second half of the twentieth century. became the Universal Declaration of Human Rights. In Soviet legal theory, private life was actively denied and condemned as a manifestation of individualism, was of a secondary nature and was actively eradicated. On the European continent, the main document that enshrines and regulates the right to privacy is the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950, Article 8 of which guarantees the right to respect for private and family life, housing and correspondence, and determines the conditions under which this right may be restricted. In terms of protection of Art. 8 The ECHR operates with the concept of «information about a person's private and family life».

In addition, the decisions of the European Court of Human Rights (ECHR), which are precedent-setting and binding, are important in establishing the right to privacy. In the process of studying the precedents and legal positions of the ECHR on Art. 8 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms shows a tendency to a broader understanding of the meaning of «private life».

In particular, summarizing the practice of the ECHR, there are four main components of the right to respect for private life: information (includes such aspects as dissemination of personal information, collection and processing of personal data); physical (protection of physical integrity of the person); communication (security and privacy of correspondence, e-mail, telephone conversations and other types of private communications); spatial (covers the concept of home, workplace, ie the immediate environment of the person. that «private life is a very broad concept that has no comprehensive definition. Analysis of the legal positions of the ECHR is extremely important, especially to enrich the experience of domestic jurisprudence.

Keywords: human rights, right to privacy, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, European Court of Human Rights.

Постановка проблеми. Відповідно до сучасної конституційної доктрини найвищою соціальною цінністю є людина, її права та свободи. Права людини, їхня генеза, сутність – складне багатовимірне поняття, яке науковці досліджують у різноманітних вимірах протягом багатьох століть. Традиційно вважається, що фундаментальні природні права людини належать людству з моменту народження і можуть лише бути визнані та закріплені державою законодавчо.

Право на приватне життя є одним із основоположних прав людини і громадянина, відображає прагнення кожної людини мати свій особистий світ, що не підлягає контролю з боку держави, соціуму та є захищеним від вторгнення ззовні. У правовому розумінні людина лише тоді може відчувати себе індивідом, коли має змогу самостійно регулювати взаємовідносини з іншими. Як відомо, право на приватне життя не є абсолютним, адже в суспільстві, яке функціонує на демократичних засадах, неможливо повністю забезпечити кожну особу абсолютною свободою, не встановлюючи межі. Виникає два суперечливих явища: право на приватне життя і можливість з боку органів державної влади обмежити це право.

На сьогодні особливо актуальним є захист з боку держави приватної інформації про особистість, адже така інформація стає товаром, сучасні науково-технічні досягнення надають величезні можливості для її накопичення та використання, перетворюють її в засіб контролю та маніпулювання людською поведінкою. Завдання держави – забезпечити баланс між свободою у вирішенні питань власного життя індивіда, високим рівнем його захисту та раціональним обмеженням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття та зміст «приватного життя» досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема: О. Барабаш, В. Гербут, Ю. Дем'яненко, А. Кардаш, Л. Ємчук, О. Панкевич, С. Шевчук та ін.

Мета статті – розкрити генезу та сутність поняття «право на приватне життя», здійснити його аналіз у застосуванні ЄСПЛ з метою подальшого вдосконалення правового визначення у вітчизняному законодавстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом всієї історії людства право на приватне життя, приватність не завжди визнавались, однак перші передумови їх закріплення як обов'язкових були

закладені в ідеях, концепціях, працях мислителів Стародавнього світу. Як уважається, історія приватності налічує більш як 3000 років, а в сучасному розумінні – усього лише понад 150 років.

За часів Стародавньої Греції та Риму філософи шукали відповідь на запитання: що таке право на приватне життя, чи потрібна приватність взагалі індивіду? Дослідження ідей Платона, Аристотеля, софістів, римських юристів дали змогу обґрунтувати думку, що античне суспільство створило певні фундаментальні основи для формування права на приватне життя. Із посиленням впливу релігії християнства, яке проповідувало унікальність кожної людини, її життя, дій, думок, стародавні ідеї про приватне життя набувають нового змісту. Духовенство обстоює думку, що приватним може бути лише праведне життя, а в інших випадках церква має право володарювати над думками й діями людини. Ці погляди дещо змінюються з поширенням протестантського руху, а ідея особистого спасіння призводить до формування ідеології індивідуалізму, за якого особі вперше надається можливість самостійно влаштувати приватне життя.

Наприкінці XVII ст. розпочинається поступове формування концепції щодо права людини на недоторканність приватного життя (як у теорії, так і на практиці), яке охоплює ліквідацію інквізиції, заборону тортур, незалежність громадян від сваволі правителів тощо. Прогресивні ідеї просвітників Англії, Франції, Німеччини використали та розвинули американські мислителі періоду визвольної боротьби за незалежність колоній від панування метрополій [1, с. 96].

XIX ст. стало «золотим століттям приватності». Саме тоді сформувалося його поняття і термінологія. Стаття «Право на приватність», яку опублікували в 1890 р. випускники Гарвардської школи права С. Уоррен та Л. Брандейс, вважається однією з найбільш відомих, авторитетних та впливових наукових праць к юриспруденції. У зв'язку з цим більшість сучасних вітчизняних та іноземних науковців дійшли висновку, що початок розробки ідеї про необхідність розгляду сукупності інформації про фізичну особу як об'єкт правової охорони, поклали американські вчені-правознавці. Цю ідею було розвинуто у концепції права на приватність (right to privacy).

С. Уоррен та Л. Брандейс підходили до змісту права на недоторканність приватного життя з позицій його виникнення: у результаті розвитку друкарської справи, фотографії з'явилася нова сфера правової реальності, що потребує захисту. Зважаючи на це, була висловлена ідея про необхідність законодавчого захисту права на приватне життя. Ця концепція виникла з аналогії з авторським правом, тому таке право не підлягає захисту в разі, якщо власник інформації не оприлюднить її за власною ініціативою. Водночас вказується на недоцільність обґрунтування права на приватне життя авторським правом або правом власності, оскільки предмет захисту в такому разі інший. Стаття С. Уоррена та Л. Брандейса визначила напрямки розвитку загального права США в частині захисту життя і стала базисом для подальшого розвитку цього права як у країнах англосаксонської системи права, так і на континенті. На розвиток концепції права на приватне життя в США суттєво вплинули прецеденти Верховного Суду США, тлумачення останнім Білла про права з позицій захисту недоторканності приватного життя. Водночас у правовій доктрині США немає єдності щодо розуміння правової природи права на приватність [2, с. 14].

Базовим документом закріплення права на приватне життя в конституціях, прийнятих у другій половині XX ст., була Загальна декларація прав людини, яка була прийнята 10 грудня 1948 р. Генеральною Асамблеєю ООН резолюцією 217 (III). Стаття 12 Загальної декларації проголошує: «Ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, тайну його кореспонденції або на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист закону від такого втручання або таких посягань» [3].

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р. розширив сферу застосування право на приватне життя, закріпивши положення, що «жодна особа не може бути без її добровільної згоди піддана медичним чи науковим дослідженням; що ніхто не може зазнавати безпідставного і незаконного втручання в його особисте та сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла, таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію; що кожна людина має право на захист закону від такого втручання або таких посягань (статті 7,17) [4].

У той самий час у радянській правовій теорії приватне життя активно заперечувалось і засуджувалося як вияв індивідуалізму, мало другорядний характер й активно викорінювалось. Натомість на практиці часто застосовували тактику стеження, таємного спостереження і використання методів незаконного вторгнення в приватне життя своїх громадян. Тільки на початку 70-х років приватне життя та його недоторканність стають об'єктом дослідження науковців, перші спроби яких обґрунтувати нагальну потребу у праві на приватність з часом знаходять підтримку серед юристів. Найбільш бурхливий розвиток

поняття приватного життя відбувається у другій половині ХХ ст. Ідея приватності стала домінантною на міжнародно-правовій арені й була закріплена в міжнародно-правових актах у сфері прав людини [1, с. 97].

На європейському континенті основним документом, який закріплює та регулює право на приватне життя, є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., стаття 8 якої гарантує право на повагу до приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції, а також визначає умови, за яких дозволяється обмежувати це право [5]. В аспекті захисту ст. 8 ЄСПЛ оперує поняттям «інформація про приватне і сімейне життя особи».

Крім того, важливе значення у встановленні права на приватне життя відіграють рішення Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), які мають прецедентний і загальнообов'язковий характер. У процесі дослідження прецедентів та правових позицій ЄСПЛ щодо ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод виявлено тенденцію до все більш широкого розуміння змісту поняття «приватне життя». Зокрема, узагальнивши практику ЄСПЛ, науковці виокремлюють чотири основні складові права на повагу до приватного життя: інформаційна (охоплює такі аспекти, як поширення відомостей про особу, збір та обробка персональних даних); фізична (захист фізичної недоторканості особи); комунікативна (безпека та приватність листування, електронної пошти, телефонних розмов та інших видів приватних комунікацій); просторова (охоплює поняття дому, робочого місця, тобто безпосереднього середовища особи [6, с. 135].

У правових позиціях ЄСПЛ відсутнє уніфіковане визначення поняття «приватне життя», зокрема у справі «Німці проти Німеччини» (1992 р.) Європейський суд зазначив, що він не вважає за можливе або необхідне дати вичерпне визначення поняття «приватне життя» і що було б неправильно обмежувати його «внутрішнім колом», де кожен може жити таким своїм власним життям, якому він надає перевагу, і повністю виключити з цього зовнішній світ, що не входить до складу цього кола [2, с. 19].

Поняття приватного життя не обмежується «внутрішнім колом», в якому людина може жити власним особистим життям і виключати зовнішній світ. Повага до приватного життя також має певною мірою охоплювати право встановлювати та розвивати відносини з іншими особами (Von Hannover проти Німеччини (№ 2), § 95; Niemietz проти Німеччини, § 29; Votta проти Італії, § 32) [10].

Згідно з практикою ЄСПЛ порушення зі сторони держави статті 8 бувають двох видів: порушення позитивного зобов'язання (незабезпечення умов для реалізації права) та порушення негативного зобов'язання (невиправдане втручання). Більшість справ у практиці ЄСПЛ стосуються саме порушення негативного зобов'язання. Втручання не є виправданим, якщо порушено один із трьох елементів «трискладового тесту»: законність обмеження, законну мету та необхідність у демократичному суспільстві. Законна мета є найменш дієвим із цих критеріїв.

Втручання є законним за таких умов:

- закріплення підстави правообмеження в законі;
- здійснення правообмеження згідно з процедурою, встановленою законом;
- зрозумілість і доступність закону;
- передбачуваність наслідків застосування закону;
- закон, який встановлює підставу обмеження права, повинен захищати від свавілля;
- чітке обмеження дискреційних повноважень уряду щодо правообмеження. ЄСПЛ тлумачить вираз «необхідне в демократичному суспільстві» як відповідність між метою та засобами її досягнення.

Засоби будуть вважатися непропорційними за таких умов:

- під час прийняття рішення не заслухано думку особи, чії права обмежуються;
- під час прийняття рішення обов'язок щодо доказування перекладено на особу, чії права обмежуються;
- не встановлено всі важливі обставини, у яких відбувається правообмеження;
- відсутність дискреційних повноважень, що робить закон автоматичним там, де він повинен бути гнучким;
- надмірна тривалість процедури захисту.

Розгалуженість і послідовність цього тесту необхідна ЄСПЛ для досягнення одноманітності в розгляді справ на виконання принципу *stare decisis* [7 с. 119–120].

Взірцевою, з точки зору захисту права на повагу приватного та сімейного життя, є справа Класс та інші проти Німеччини. Пан Класс та інші співзаявники, які були ув'язненими та відбували покарання в одній з німецьких тюрем, подали скаргу до ЄСПЛ щодо обмеження владою їхнього права на таємницю листування тим фактом, що навіть за умови, що таке втручання в їхнє особисте життя проводиться на

законних підставах, органи дежавної влади все одно повинні повідомляти про такі заходи зацікавлених у цьому осіб, надаючи таким чином можливість оскаржувати ці заходи в судовому порядку.

ЄСПЛ погодився з правомірністю такого підходу і зазначив, що Конвенція та її інститути були створені з метою захисту окремих осіб, відповідно процесуальні норми Конвенції повинні застосовуватися таким чином, щоб зробити систему індивідуальних звернень ефективною та дієвою [8, с. 80].

Враховуючи дуже широке коло питань, що охоплює приватне життя, справи, що підпадають під це поняття, автори Довідника із застосування статті 9 ЄКПЛ «Свобода думки, совісті та релігії» пропонують розділити на три основні категорії, щоб забезпечити певні засоби класифікації, а саме: фізичну, психологічну чи моральну цілісність особи, її приватність та її ідентичність.

Зокрема, ЄСПЛ уперше вказав, що поняття приватного життя охоплює фізичну і моральну цілісність особи в рішенні X і Y проти Нідерландів, § 22. Ця справа стосувалася сексуального насильства щодо психічнохворої шістнадцятирічної дівчини та відсутності норм кримінального права, щоб забезпечити їй ефективний та практичний захист.

Що стосується захисту фізичної та психологічної недоторканності особи від інших осіб, ЄСПЛ визнав, що позитивні зобов'язання влади – у деяких випадках за статтями 2 або 3 та в інших випадках відповідно до статті 8, прийнятих окремо або у поєднанні зі статтею 3 Конвенції, може охоплювати обов'язок встановлювати і застосовувати на практиці належні правові межі, що забезпечують захист від насильства з боку приватних осіб (Osman проти Сполученого Королівства, §§ 128-130, Bevacqua та S. проти Болгарії, п. 65; Сандра Янкович (Sandra Janković) проти Хорватії, § 45; А. проти Хорватії, § 60; Đorđević проти Хорватії, §§ 141–143; Söderman проти Швеції [ВП], § 80).

Суд також розглянув наслідки статті 8 для випадків, пов'язаних з примусовим медичним лікуванням або медичним ушкодженням. У деяких випадках органи Конвенції встановили, що певні медичні тести, які є обов'язковими (Asmanne та інші проти Бельгії, ухвала Комісії, Voffa та інші проти Сан-Марино, ухвала Комісії; Salvetti v. Italy), або за рішенням суду (X проти Австрії, ухвала Комісії, Peters проти Нідерландів, ухвала Комісії), можуть бути пропорційним втручанням у статтю 8 навіть без згоди пацієнта.

У своїй практиці ЄСПЛ також стверджує, що психічне здоров'я має розглядатися як важлива частина приватного життя, пов'язана з аспектом моральної цілісності. Збереження психічної стабільності в цьому контексті є неодмінною умовою ефективного здійснення права на повагу до приватного життя. У справі Претті (Pretty) проти Сполученого Королівства ЄСПЛ вперше дійшов висновку, що право на вибір способу своєї смерті є елементом приватного життя відповідно до статті 8 (§ 67) [9, с. 770–771].

Стаття 8 також може застосовуватись до екологічних справ, незалежно від того, чи забруднення безпосередньо спричинено державою, ЄСПЛ визнав протиправним сморід від сміттєзвалища біля в'язниці, що досягав камери ув'язненого, яка протягом кількох років вважалася його єдиним «житловим простором», що негативно впливало на якість його життя та самопочуття і що підпадало під дію приватного та сімейного життя (Брендуше (Brândușe) проти Румунії 25, §§ 64–67), а також справа щодо тривалої відмови органів влади із забезпечення збирання, обробки та утилізації сміття (Ді Сарно (Di Sarno) та інші проти Італії (26, § 112) [10].

ЄСПЛ визначає у своїй практиці, що гендерна ідентичність є також важливими складовими елементами приватної сфери, захищеної статтею 8 (В. проти Франції). За матеріалами судових справ, що пов'язані з гендерною ідентичністю особи, та за результатами розгляду яких Європейським судом було встановлено порушення прав людини за ЄКПЛ, В. С. Гербут виокремлює дві великі групи визнаних судом прав, а саме: такі, що стосуються процедури зміни статі (зокрема, Судом знайдено порушення у випадках:

- а) відсутності достатнього рівня законодавчого забезпечення процедури зміни статі;
 - б) відмови страхових органів у покритті коштів на операцію зі зміни статевої приналежності;
 - в) зобов'язання особи до стерилізації як обов'язкової умови для дозволу на операцію зі зміни статі);
- такі, що стосуються юридичного закріплення та визнання зміненої статі особи (за різних обставин,

суд знаходив недотримання прав людини щодо:

- а) можливості зміни статевого маркеру для транссексуалів в ідентифікаційних документах та сертифікатах про народження, як самостійну можливість, а також в поєднанні з обмеженнями щодо
- б) пенсійного забезпечення та деяких інших соціальних прав;
- в) можливості укладати шлюб;
- г) окремих аспектів батьківських прав та обов'язків) [11, с. 15]

На сьогодні окремо варто виокремити справи ЄСПЛ щодо інтернет-приватності, адже соціальні мережі є вагомою складовою сучасного спілкування, і загалом життя кожної людини у всьому світі стає

неможливим без використання мережі Інтернет. З огляду на це цілком логічно, що збільшується кількість спорів та судових справ, пов'язаних з використанням всесвітньої мережі. Важливим є питання юрисдикції ЄСПЛ у справах щодо приватності в Інтернеті, адже в публікаціях у соціальних мережах перетинають часто присутній транскордонний елемент. Це викликає, серед іншого, питання з приводу обставин, за яких суд може здійснювати юрисдикцію щодо відповідача, розташованого або який проживає в іншій державі, де була подана скарга про передбачуваний злочин або цивільно-правові правопорушення, скоєні через Інтернет. Ці питання, мають вирішувати насамперед національні суди, які застосовують відповідні принципи міжнародного приватного права щодо юрисдикції, що безпосередньо не стосується Європейського суду з прав людини. Такий висновок був підтверджений у справі Премінін проти Росії [Preminin v. Russia] (скарга № 44973/04, Постанова від 10 лютого 2011 р.).

Актуальною є проблема щодо відповідальності за несанкціоноване оприлюднення в мережі особистих даних, які містяться в реєстрах зберігання. Згідно з правовою позицією ЄСПЛ, держава повинна нести відповідальність за поведінку третіх сторін, що зберігають інформацію для приватних осіб. Наприклад, у справі Леандер проти Швеції, 26 березня 1987 р § 48, Серія А, № 116 суд прийняв рішення, що розголошення даних із поліцейського реєстру є втручанням у здійснення права особи на приватне життя, подальше використання таких даних немає значення.

Концепція приватного життя, крім того, містить елементи, що стосуються права особи на своє зображення (Шачча проти Італії, № 50774/99, § 29, ЄСПЛ 2005-I). Іншими словами, фотографії або відеокліпи, які містять зображення особи, будуть підпадати під сферу дії статті 8. Фактично право на захист особистих зображень охоплює право особи контролювати використання свого зображення, у тому числі право відмовитись від публікації. Це важливо в разі розміщення фото у соціальних мережах або на сайтах в Інтернеті. Це та сфера, де захист репутації та прав інших осіб стає особливо важливим, тому що фотографії можуть містити дуже особисту або навіть конфіденційну інформацію про особу чи її сім'ю.

Втручанням у приватне життя ЄСПЛ вважає також запис голосу особи для проведення подальшого аналізу чи ведення спостереження за особою (П.Г. і Дж.Х. проти Сполученого Королівства та Узун проти Німеччини) [12].

Висновки. З огляду на вищевказане аналіз правових позицій ЄСПЛ є надзвичайно важливим передусім для збагачення досвіду вітчизняної судової практики, адже така міжнародна інстанція є найбільш успішною моделлю захисту прав людини та авангардною формою міжнародного юридичного процесу за всі роки його існування. Сподіваємось, що національна судова система враховуватиме та ефективно впроваджуватиме кращі надбання прецедентів ЄСПЛ.

Список використаних джерел

1. Барабаш О. Л. Становлення та зміст поняття «приватне життя». *Правова держава*. 2014. № 18. С. 96–100.
2. Гербут В. С. Право на сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність : сутнісний зміст та гарантії захисту : автореф. дис. канд. юрид наук : 12.00.02 / ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2018. 24 с.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 01.10.2020).
4. Дем'яненко Ю. І. Окремі аспекти значення Конвенції про захист прав та основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини для розуміння приватного життя як об'єкта кримінально-правової охорони. *Юридичний вісник*. 2013. № 4 (29). С. 133–137.
5. Кардаш А. В. Конституційно-правовий захист інформації про особу (порівняльно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид наук : 12.00.02 / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2019. 244 с.
6. Ємчук Л. В. Право на повагу до приватного та сімейного життя в практиці Європейського суду з прав людини. *Альманах міжнародного права*. 2015. № 8. С. 117–122.
7. Сироїд Т. Л. Міжнародний захист прав людини : навч. посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.
8. Панкевич О. Захист права на приватність: динаміка світоглядно-методологічних основ (за матеріалами практики європейського суду з прав людини). *Право України*. № 4. 2017. С. 66–76.
9. Посібник за статтею 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Право на повагу до приватного і сімейного життя. Переклад з доповненнями адвокатів, кандидатів юридич-

них наук Олександра Дроздова та Олени Дроздової. Рада Європи, 2020. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ENG.pdf (дата звернення: 07.09.2020).

10. Інтернет: прецедентне право Європейського Суду з прав людини. Рада Європи. Європейський Суд з прав людини, доповнення: станом на червень 2015. 56 с. URL : <https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/publikacii/2016-03-10.echr.internet.drozdov.pdf> (дата звернення: 11.09.2020).

References

1. Barabash, O.L. (2014). Stanovlenia ta zmist poniattia «pryvatne gytia» [Formation and content of the concept of private life]. *Pravova derzhava – Legal state*, 18, 96-100 [in Ukrainian].
2. Gerbut, V.S. (2018). Pravo na seksualnu orientaciiu ta gendernu identychnist [The right to sexual orientation and gender identity: substantive content and guarantees of protection]. Extended abstract of candidate's thesis. Uzhorod: UzhNu [in Ukrainian].
3. *Konvenciia pro zahyst prav ludyny i osnovopolognyh svobod, ratyfikovana Zakonom Ukrainy № 475/97-BP sid 17.07.97 [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [in Ukrainian].
4. Demianenko, Yu.I. (2013). Okremi aspekty znachenia Konvencii pro zahyst prav ta osnovopolognyh svobod ta praktyky Evropeiskogo sudu z prav ludyny dlia rozumienia pryvatnogo zhytia iak obekta kryminalno-pravovoi ohorony [Some aspects of the importance of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the case law of the European Court of Human Rights for the understanding of privacy as an object of criminal law protection]. *Urydychnyi visnyk – Legal bulletin*, 4(29), 133-137 [in Ukrainian].
5. Kardash, A.V. (2019). *Konstyuciino-pravovyi zahyst informacii pro osobu (porivnialno-pravovyi aspekt) [Constitutional and legal protection of information about a person (comparative legal aspect)]*. Candidate's thesis. Harkiv [in Ukrainian].
6. Eimchuk, L.V. (2015). Pravo na povagu do pryvatnogo ta simeinogo gytia v praktyci Evropeiskogo sudu z prav ludyny [The right to respect for private and family life in the case law of the European Court of Human Rights]. *Almanah mignarodnogo prava – Almanac of International Law*, 8, 117-122 [in Ukrainian].
7. Syroid, T.L. (2019). *Mignarodnyi zahyst prav ludyny [International protection of human rights]*. Harkiv: Pravo [in Ukrainian].
8. Pankevych, O. (2017). Zahyst prava na pryvanist: dynamika svitogliadno-metodologichnyh osnov (za materialamy praktyky Evropeiskogo sudu z prav ludyny) [Protection of the right to privacy: dynamics of worldview and methodological bases (based on the materials of the practice of the European Court of Human Rights)]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukrainian*, 4, 66-76 [in Ukrainian].
9. *Posibnyk za stateu 8 Konvencii pro zahyst prav ludyny ta osnovopolognyh svobod. Pravo na povagu do pryvatnogo i simeinogo gytia [Handbook under Article 8 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. The right to respect for private and family life]*. Retrieved from: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ENG.pdf [in English].
10. *Internet: precedentne pravo Evropeiskogo Sudu z prav ludyny [Internet: case law of the European Court of Human Rights]* (2015) Retrieved from: <https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/publikacii/2016-03-10.echr.internet.drozdov.pdf> [in English].

Стаття надійшла до редакції 08.10.2020.